

Comparing the efficacy of social skills training package based on puppet show and Walker's social skills training program on behavioral problems of preschool children

Abbas Sadeghzadeh¹, Fariborz Dortaj², Hassan Asadzadeh³, Ali Delavar⁴, Esmail Sadipour⁵

1. Ph.D Candidate in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: sadeghzadehabbas2017@gmail.com

2. Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: f_dortaj@yahoo.com

3. Associate Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: AsadzadehD@yahoo.com

4. Professor, Department of Assessment and Measurement, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: a.delavar@atu.ac.ir

5. Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: ebiangard@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 17 October 2023
Received in revised form 11 November 2023
Accepted 19 December 2023
Published Online 20 April 2024

Keywords:
social skills training package based on puppet show,
Walker's social skills training program,
behavioral problems,
preschool children's

ABSTRACT

Background: It is very important to pay attention to the development of children in different social dimensions and to take preventive measures against the occurrence of behavioral problems at an early age. Therefore, it will be helpful to identify targeted and effective intervention programs in this field. So far, various methods have been used to reduce children's behavioral problems, However, there is a research gap regarding the comparison of the effectiveness of the social skills training package based on puppet show and Walker's social skills training program on children's behavioral problems.

Aims: The present study was conducted with the aim of comparing the effectiveness of social skills training based on puppet shows and Walker's social skills training program on preschool children's behavioral problems.

Methods: The current research design was a semi-experimental type of pre-test, post-test with control group. The statistical population of the research included all preschool children in Kerman city, from among them a sample of 60 people was selected as available and they were placed in two experimental groups and one control group. One of the experimental groups of training through the social skills training package based on puppet shows (10 sessions) and the other experimental group underwent 11 sessions of training through Walker's training program (1983). The data collection tool was Gresham & Elliot (1990) Social Skills Rating System. The research data was analyzed by univariate and multivariate covariance analysis using SPSS-24 software.

Results: The results of covariance analysis in the present study showed that both intervention methods were effective in reducing behavioral problems. However, the effectiveness of social skills training based on puppet shows in internalizing and hyperactivity problems was higher than Walker's method ($P < 0.05$).

Conclusion: According to the obtained results, it seems that the use of intervention methods based on puppet shows are more effective in improving the behavioral problems of preschool children than purely mental methods, Therefore, preschool teachers and child psychologists can use the mentioned method to reduce children's behavioral problems.

Citation: Sadeghzadeh, A., Dortaj, F., Asadzadeh, H., Delavar, A., & Sadipour, E. (2024). Comparing the efficacy of social skills training package based on puppet show and Walker's social skills training program on behavioral problems of preschool children. *Journal of Psychological Science*, 23(134), 251-266. [10.52547/JPS.23.134.251](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.251)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 134, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.134.251](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.251)

✉ **Corresponding Author:** Fariborz Dortaj, Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
E-mail: f_dortaj@yahoo.com, Tel: (+98) 9122380522

Extended Abstract

Introduction

Among the life skills, scientific research and clinical applications related to children's social skills have received more attention since the 1980s as an important issue. This was mainly due to the growing recognition and significant role of social development in children's well-being (Tersi & Matsouka, 2020).

In particular, preschool children's social skills are related to preparation and adaptation during this period, in order to lead to success and academic progress and acceptance by peers in later stages (Sparris et al., 2016).

Weakness in social skills can lead to behavioral disorders and problems in children, the most common of which are children's behavioral problems, especially in the preschool period, which are divided into two broad categories, internalized problems and externalized problems (Poulou, 2015).

The dimension of internalizing behavior problems includes depressive symptoms, social withdrawal, anxiety reactions, and physical problems that appear to be related to internalized emotional distress and And the externalized dimension of behavioral problems including aggression, rebelliousness, oppositional defiant disorder, hyperactivity predicts behavioral disorders and antisocial and delinquent behaviors. (Whitcomb, 2013).

Since the age of socialization in the educational environment is associated with the preschool period, paying attention to this educational period is of great importance to prevent behavioral problems. The preschool period is a very important period in terms of skills formation (Toivanen et al., 2015). These problems interfere with the acquisition of necessary skills at this age and have a negative effect on cognitive and social development and bring the possibility of severe and more problems in the future (Langeveld et al., 2012).

In the preschool period, various programs are used to teach and improve social-emotional skills; In an effort to find the most effective approaches to teaching social skills, several studies have investigated the effectiveness of different methods. In a general view, these approaches can be classified into several

categories of activist, social learning and cognitive-behavioral. The cognitive-behavioral approach in intervention is characterized by a group of methods that place a lot of emphasis on the internal regulation of the individual's behavior. In particular, the cognitive-behavioral approach in teaching social skills emphasizes a person's ability to solve problems. Also, in this method, the main focus is on the child's active participation and self-healing education through decision-making strategies, self-strengthening and other self-regulation strategies (Hossein Khanzadeh Firozjah, 2014). In this approach, we can refer to Walker's social skills training program (1983), which has been investigated and researched in most countries of the world. This program is a complete curriculum developed for children with special needs and normal children in preschool to sixth grades. The effectiveness of this program has been shown in the researches of Campbell-Whatley (2008), Kavale & Mostert (2004), ValÅs (1999) and Walker et al. (1988).

However, researchers' search in the literature of the present topic showed that social skills at the preschool level are developed more through game and art-based education and less through cognitive programs and processes (Loukatari et al., 2014). Therefore, the current research seeks to answer this basic question: Is the effectiveness of social skills training based on puppet show and Walker's social skills training program on preschool children's behavioral problems different?

Method

The current research design was a semi-experimental type of pre-test, post-test with control group. The statistical population of the research included all preschool children in Kerman city, from among them a sample of 60 people was selected as available and they were placed in two experimental groups and one control group. One of the experimental groups of training through the social skills training package based on puppet shows (10 sessions) and the other experimental group underwent 11 sessions of training through Walker's training program (1983). The data collection tool was Gresham & Elliot (1990) Social Skills Rating System. The research data was analyzed

by univariate and multivariate covariance analysis using SPSS-24 software.

The criteria for entering the present study included the consent of parents and children to participate in training sessions and completing the tools used and not having physical disabilities. And from the criteria for leaving the research, we can mention the absence of more than three sessions and the lack of cooperation between parents and children.

In addition, for data analysis in the present study, multivariate analysis of covariance (MANCOVA) and univariate analysis of covariance (ANCOVA) were used with the help of SPSS version 24.

Results

A total of 60 preschool children participated in this study. Table 1 shows the results of multivariate covariance analysis on the post-test scores of the research variables by comparing the pre-tests.

Table 1. Summary of the results of multivariate covariance analysis for comparing the post-tests of the research variables in the experimental and control groups

Effect	Value	F	df hypothesis	df error	P
Pillais	0.31	3.84	4	80	P<0.05

The results of Table 1 show that there is a significant difference between the experimental and control groups according to the pillai effect (3.84) in terms of at least one of the dependent variables. To investigate the point of difference, the analysis of covariances in Mankova's text was performed on the dependent

variables. Table 2 shows the results of the analysis of covariance in the text of Mancova for the comparison of the post-tests of the dependent variable with the comparison of the pre-tests, in the test and control groups.

Table 2. Results of one-way analysis of covariance in Mankova text for comparing post-tests with pre-tests in test and control groups.

Effect	dependent variable	df	Mean squared	F	P	Ita coefficient
group	internalized	2	2822.84	12.09	0.01	0.54
	externalized	2	8122.80	9.57	0.01	0.46
	ADHD	2	1472.69	14.72	0.01	0.49

Conclusion

The present study was conducted with the aim of comparing the effectiveness of social skills training based on puppet shows and Walker's social skills training program on preschool children's behavioral problems.

The obtained results showed that both intervention methods were effective in reducing behavioral problems, but in their comparison, the effectiveness of the two interventions on internalizing problems and hyperactivity was significant, While on external problems, the effectiveness rate did not have a significant difference. According to the average scores in the intervention groups, it can be said that the effectiveness of the intervention was higher in the social skills training package based on puppet show. Evidence shows that early interventions (for example, in preschool) to teach social skills can lead to positive interpersonal relationships and prevent behavioral

problems and other harmful consequences in adulthood (Tersi & Matsouka, 2020).

On the other hand, there is evidence that shows that social skills are developed mainly through art and play-based interventions and less through cognitive programs and processes (Kokanović & Opić, 2014).

Puppet shows provide opportunities for children to experience and understand a wide range of concepts, information, skills and situations for the first time and provide the opportunity to encounter concepts that have not been experienced before.

It also provides suitable opportunities to practice and repeat past experiences and acts as an incentive to consolidate and strengthen learning and training (Nurgiyantoro, 2011). The art of puppetry plays a very useful role in the education of children with various interests, abilities and talents, which few educational activities can do. Among its other uses is the development of verbal and social skills. The attractiveness of puppet activities and performance

provides a significant topic and motivation for children to talk with others.

Compared to Walker's method, which is done only by the speech method, skill learning through puppet show provides opportunities for the child to experience and understand a wide range of concepts, information, skills and situations for the first time. Another application of teaching social skills based on puppet shows is the development of children's language skills. The attractiveness of puppet activities and show components provides a significant topic and motivation for children to talk, Continuing to develop language skills with the help of puppet shows goes even further.

Based on the findings of the present study, it is suggested that the more effective educational package in this study (social skills training package based on puppet show) be used in similar studies in order to check its effectiveness on other children's problems. Also, from the practical point of view, it is suggested that the educational social skills training package based on puppet show be included in the educational program of preschool children.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of Educational Psychology at the Allameh Tabataba'i University of Tehran. In this research, ethical considerations such as the preservation of participants' information and the right to withdraw have been observed in the entire research process. Also, all the Parents of participants participated in the present research by filling out the consent form and knowingly.

Funding: This research was done in the form of a doctoral thesis without financial support.

Authors' contribution: The first author of this article as the main researcher, the second and third authors as supervisors, and the fourth and fifth authors as advisors were also involved in this research.

Conflict of interest: The authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: We hereby express our gratitude to all the participants in the present study who helped us in the implementation of this research.

مقایسه اثربخشی بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی

عباس صادق‌زاده^۱، فریبرز درتاج^{۲*}، حسن اسدزاده^۳، علی دلاور^۴، اسماعیل سعدی پور^۵

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۲. استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۳. دانشیار، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۴. استاد، گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۵. استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۵

بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۲/۰۱

کلیدواژه‌ها:

بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی

مبتنی بر نمایش عروسکی،

برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی

والکر،

مشکلات رفتاری،

کودکان پیش دبستانی

زمینه: توجه به رشد کودکان در ابعاد مختلف اجتماعی و اقدامات پیشگیرانه از بروز مشکلات رفتاری در سنین اولیه از اهمیت زیادی برخوردار است. از این رو شناسایی برنامه‌های مداخله‌ای هدفمند و مؤثر در این زمینه کمک کننده خواهد بود. تاکنون از روش‌های مختلفی برای کاهش مشکلات رفتاری کودکان استفاده شده است، اما در مورد مقایسه اثربخشی بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان شکاف پژوهشی وجود دارد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی انجام شد.

روش: طرح پژوهش حاضر، نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون، پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی کودکان دوره پیش دبستانی شهر کرمان بود که از میان آن‌ها نمونه‌ای ۶۰ نفری به صورت در دسترس انتخاب شده و در دو گروه آزمایش و یک گروه گواه قرار گرفتند. یکی از گروه‌های آزمایش از طریق بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی (۱۰ جلسه) و گروه آزمایش دیگر از طریق برنامه آموزشی والکر (۱۹۸۳) تحت ۱۱ جلسه آموزش قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی گرشام و الیوت (۱۹۹۰) بود. تحلیل داده‌های پژوهش با روش تحلیل کواریانس تک متغیری و چند متغیری با استفاده از نرم‌افزار SPSS-24 انجام شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل کواریانس در پژوهش حاضر نشان داد هر دو روش مداخله در کاهش مشکلات رفتاری مؤثر بودند، اما اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی در مشکلات درونی‌سازی و بیش‌فعالی نسبت به روش والکر بیشتر بود ($P < ۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد استفاده از روش‌های مداخله‌ای مبتنی بر نمایش عروسکی در بهبود مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی نسبت به روش‌هایی که صرفاً جنبه ذهنی دارند؛ مؤثرتر هستند، لذا مریبان پیش دبستانی و روانشناسان کودک می‌توانند از روش مذکور در جهت کاهش مشکلات رفتاری کودکان از آن استفاده کنند.

استاد: صادق‌زاده، عباس؛ درتاج، فریبرز؛ اسدزاده، حسن؛ دلاور، علی؛ و سعدی پور، اسماعیل (۱۴۰۳). مقایسه اثربخشی بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان پیش دبستانی. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۴، ۲۵۱-۲۶۶.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱۳۴، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.134.251](https://doi.org/10.52547/JPS.23.134.251)

© نویسنده‌گان.

✉ نویسنده مسئول: فریبرز درتاج، استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: f_dortaj@yahoo.com

تلفن: ۰۹۱۲۲۳۸۰۵۲۲

مقدمه

موفقیت کودکان در مدرسه تا حد زیادی به رویدادهایی بستگی دارد که آن‌ها قبل از ورود به مدرسه تجربه می‌کنند. آمادگی کودکان برای ورود به مدرسه و موفقیت بعدی آن‌ها در تحصیل، با جنبه‌های مختلف رشد آنان مرتبط است و عواملی از قبیل رشد جسمانی، اجتماعی، شناختی و چگونگی یادگیری در تعیین موفقیت آن‌ها در مدرسه نقش دارند (دانفورث و همکاران، ۲۰۰۶). در دوره‌ای که کودکان و فرزندان ما نسبت به قبل، در تعامل بیشتری با جامعه هستند، توجه به آموزش مهارت‌ها یک ضرورت است. یکی از برنامه‌های پیشگیرانه که در سراسر جهان مورد توجه قرار گرفته است، آموزش مهارت‌های زندگی به کودکان است (مگواير و همکاران، ۲۰۱۶). از بین مهارت‌های زندگی، پژوهش‌های علمی و کاربردهای بالینی در رابطه با مهارت‌های اجتماعی^۱ کودکان از دهه ۱۹۸۰ به عنوان مسئله‌ای مهم، بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. این امر عمدتاً به دلیل شناخت روزافزون و نقش قابل توجه رشد اجتماعی در بهزیستی کودکان بود (ترسی و ماتسوکا، ۲۰۲۰). به طور خاص، مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی مربوط به آمادگی و سازگاری در این دوران است تا در مقاطع بعدی به موفقیت و پیشرفت علمی و پذیرش از طرف همسالان منجر شود (اسپریس و همکاران، ۲۰۱۶). به عبارت دیگر، ورود به یک محیط جدید و پیچیده مانند مدرسه تأثیر عمیقی در درک کودکان از قوانین اجتماعی دارد و مراکز پیش‌دبستانی اولین مکانی هستند که در آن کودکان جدایی از خانواده را تجربه می‌کنند و برای اولین بار در یک محیط اجتماعی خارج از خانه قرار می‌گیرند (ترسی و ماتسوکا، ۲۰۲۰). روابط با همسالان نقش اساسی در مهارت‌های اجتماعی دارد (مرل و گیمپل، ۲۰۱۴)، این دیدگاه منطقی است زیرا اعتبار اجتماعی و کیفیت روابط اجتماعی فرد اغلب ناشی از تعامل اجتماعی فرد با همسالان است.

ضعف در مهارت‌های اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز بروز اختلالات و مشکلات رفتاری در کودکان شود که رایج‌ترین این مشکلات رفتاری کودکان به ویژه در دوره پیش‌دبستانی به دو طبقه گسترده یعنی مشکلات درونی شده^۲ و مشکلات برونی شده^۳ تقسیم می‌شوند (پولو، ۲۰۱۵). بُعد مشکلات رفتارهای درونی شده مربوط به مشکلات درونی فرد شامل علائم

افسردگی، کناره‌گیری اجتماعی، واکنش‌های اضطرابی و مشکلات جسمانی است که به نظر می‌رسد مربوط به پریشانی عاطفی درونی باشد و بُعد برونی شده شامل مشکلات با دیگران مانند رفتارهای پرخاشگری، سرکشی، نافرمانی مقابله‌ای و بیش‌فعالی است که پیش‌بینی‌کننده اختلالات رفتاری و رفتارهای ضداجتماعی و بزهکارانه است (ویسی و همکاران، ۱۴۰۰؛ رستمی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ویتکامب، ۲۰۱۳). مطالعه ادبیات پژوهشی مرتبط نشان می‌دهد که رشد مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری اغلب از نظر جنسیتی متفاوت است و از سنین پایین شروع می‌شود (عبدی، ۲۰۱۰). درحالی‌که دختران دارای مهارت‌های اجتماعی بالاتری هستند، پسران اغلب مشکلات رفتاری بیشتری دارند (گومز و پیرا، ۲۰۱۴؛ دی‌پرت و جنینگز، ۲۰۱۲). به ویژه پسران نسبت به دختران بیشتر مستعد مشکلات رفتاری بیرونی شده هستند (چیو، ۲۰۱۶؛ مرل و گیمپل، ۲۰۱۴). از آنجایی که سن اجتماعی شدن در محیط آموزش با دوره پیش‌دبستانی همراه است، توجه به این دوره آموزشی از اهمیت زیادی جهت پیشگیری از مشکلات رفتاری برخوردار است. دوره پیش از دبستان، دوره بسیار مهمی از نظر شکل‌گیری مهارت‌ها است (تویوانن و همکاران، ۲۰۱۵). مطالعات نشان داده است که در چند سال نخست زندگی، ملزومات رشد شناختی، عاطفی و اجتماعی باید در کودک پایه‌ریزی شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که حدود ۲۰٪ از کودکان پیش‌دبستانی به طور کلی از مشکلات رفتاری و عاطفی رنج می‌برند، این مشکلات در کسب مهارت‌های لازم در این سن دخالت دارند و تأثیر منفی بر روی رشد شناختی و اجتماعی می‌گذارد و احتمال وقوع مشکلات شدید و بیشتری در آینده را به همراه دارد (لانگولد و همکاران، ۲۰۱۲). این مشکلات در کودکان پیش‌دبستانی در حال افزایش است و به طبع آن در دهه‌های اخیر، موضوعی که تعداد زیادی از مطالعات به آن توجه داشته‌اند، موضوع مهارت‌های زندگی در این دوره است که مهارت‌های اجتماعی یکی از آن‌ها است.

در دوره پیش‌دبستانی از برنامه‌های مختلفی جهت آموزش و ارتقای مهارت‌های اجتماعی-عاطفی استفاده می‌شود؛ در تلاش جهت یافتن مؤثرترین رویکردهای آموزش مهارت‌های اجتماعی، پژوهش‌های متعددی به بررسی اثربخشی روش‌های مختلف پرداخته‌اند. در نگاهی کلی

3. Internalizing Problems

1. Social skills

2. Externalizing Problems

دارد. با این حال، جستجوی پژوهشگران در ادبیات موضوع حاضر نشان داد که مهارت‌های اجتماعی در سطح پیش‌دبستانی بیشتر از طریق آموزش‌های مبتنی بر بازی و هنر و کمتر از طریق برنامه‌ها و فرآیندهای شناختی توسعه می‌یابند (لوکاتاری و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین در پژوهش حاضر تصمیم گرفته شد، بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی بر اساس هنر نمایشی تدوین شود و با برنامه آموزشی والکر که در آموزش این مهارت‌ها بر فرآیندهای شناختی تأکید دارد، مقایسه شود. از این رو، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال اساسی است آیا میزان اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی متفاوت است؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: روش پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی کودکان (دختر و پسر) دوره پیش‌دبستانی (۵ ساله) شهر کرمان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. تعداد نمونه آماری با توجه به مطالعات مشابه قبلی از نظر روش (حسینی و همکاران، ۱۳۹۶) و با ضریب اطمینان ۹۵٪ و توان آزمون ۹۰٪ برای هر گروه ۱۵ نفر برآورد شد، که با احتمال ریزش ۳۰٪، حجم نمونه در هر گروه ۲۰ نفر محاسبه شد. از این رو، در مجموع ۶۰ کودک پیش‌دبستانی با روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به این صورت که در ابتدا سه مرکز پیش‌دبستانی شهر کرمان انتخاب شدند و سپس به صورت تصادفی، ۲۰ نفر از مرکز پیش‌دبستانی اول در گروه آزمایشی ۱ (بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی)، ۲۰ نفر از مرکز پیش‌دبستانی دوم در گروه آزمایشی ۲ (بسته آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر) و ۲۰ نفر از مرکز پیش‌دبستانی سوم در گروه گواه قرار گرفتند. معیارهای ورود به مطالعه حاضر شامل رضایت والدین و کودکان برای شرکت در جلسات آموزشی و تکمیل ابزار مورد استفاده و نداشتن نقص جسمانی بود و از معیارهای خروج از پژوهش نیز می‌توان به غیبت بیش از سه جلسه و عدم همکاری والدین و کودک اشاره کرد.

می‌توان این رویکردها را به چند دسته کنش‌گر، یادگیری اجتماعی و شناختی-رفتاری طبقه‌بندی نمود. شکست رویکرد رفتاری در تولید تغییرات رفتاری پایدار و قابل تعمیم، همراه با شکست آن در پذیرش این که تجربه‌های شناختی دانش‌آموز می‌تواند بر موفقیت او در یادگیری و حل مسئله تأثیر داشته باشد، منجر به تدوین فنون شناختی و رفتاری شد. رویکرد شناختی-رفتاری در مداخله با دسته‌ای از روش‌ها مشخص می‌شود که تأکید زیادی را بر تنظیم درونی فرد بر رفتار قرار می‌دهند. به طور خاص، رویکرد شناختی-رفتاری در آموزش مهارت‌های اجتماعی بر توانایی شخص در حل مسئله تأکید می‌کند. همچنین در این روش تمرکز عمده بر مشارکت فعال کودک و آموزش خود‌درمانی از طریق راهبردهای تصمیم‌گیری، خودتقویت‌گری و دیگر راهبردهای خودنظم‌بخشی صورت می‌گیرد (حسین‌خانزاده فیروزجاه، ۱۳۹۳). در این رویکرد می‌توان به برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر^۱ (۱۹۸۳) که در بیشتر کشورهای جهان مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته است، اشاره کرد. این برنامه، برنامه درسی کاملی است که برای کودکان با نیازهای ویژه و کودکان عادی در پایه‌های پیش‌دبستانی تا ششم تدوین شده است. این برنامه درسی از روش آموزش مستقیم، در آموزش مهارت‌های اجتماعی استفاده می‌کند. پژوهش‌های مختلفی درباره اثربخشی برنامه درسی والکر صورت گرفته است. برای مثال، نتایج پژوهش والکر و همکاران (۱۹۸۳) حاکی از افزایش مهارت‌های اجتماعی در گروه‌های آزمایش و در نتیجه کارآمد بودن برنامه درسی والکر بوده است. همچنین اثربخشی این برنامه در پژوهش‌های کمیل-واتلی (۲۰۰۸)، کاواله و موسترت (۲۰۰۴)، والاس (۱۹۹۹) و والکر و همکاران (۱۹۸۸) نشان داده شده است.

علاوه بر رویکردها و برنامه‌هایی که در سطوح فوق جهت آموزش و ارتقای مهارت‌های اجتماعی-عاطفی معرفی شد؛ می‌توان به برنامه آموزش حل مسئله چیو (۲۰۱۶)؛ برنامه آموزش استراتژی‌های تفکر جایگزین^۲ (PATHS) (دومیترویچ و همکاران، ۲۰۰۷)؛ برنامه‌های گام دوم (ون شوپاک-ادستروم و همکاران، ۲۰۰۲) که بر توسعه شناختی با استفاده از طرح‌های مختلف متدولوژیکی تأکید دارد، که هزینه بالایی دارند و پیاده‌سازی آن‌ها به زمان اجرا و آموزش بیشتر مربیان دوره پیش‌دبستانی نیاز

1. Walker's social skills training program

2. Alternative Thinking Strategies curriculum

(ب) ابزار

زیر مقیاس، نمره کل آن زیر مقیاس به دست می‌آید. مدت زمان رتبه‌گذاری ۲۵ تا ۳۰ دقیقه است. خرده مقیاس‌های رفتارهای بیرونی، سؤالات ۳۹، ۴۶، ۵۵، ۴۳، ۴۹، ۵۴؛ رفتارهای درونی، سؤالات ۴۱، ۴۲، ۴۵، ۴۰، ۵۲، ۵۳ و بیش‌فعالی سؤالات ۵۳، ۴۷، ۵۰، ۵۱، ۴۴، ۴۸ است. گرشام و الیوت (۱۹۹۰) ضریب اعتبار (آلفای کرونباخ) فرم والدین را برای عامل مهارت‌های اجتماعی کل ۰/۹۰ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۶، ۰/۷۵ و ۰/۸۳ گزارش کردند. شهیم (۱۳۷۷) همسانی درونی و بازآزمایی این ابزار را به عنوان شاخص اعتبار مقیاس، و همچنین روایی سازه و همزمان این مقیاس را نیز مطلوب گزارش کرده است. همچنین گریشمن و الیوت (۱۹۹۰) نیز برای فرم معلمان ضریب اعتبار (آلفای کرونباخ) برای عامل مهارت‌های اجتماعی کل را ۰/۹۴ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۰ و ۰/۹۱ گزارش کردند.

علاوه بر این، برای تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر از روش تحلیل کوواریانس چند متغیره (MANCOVA) تحلیل کوواریانس تک متغیره (ANCOVA) با کمک نسخه ۲۴ نرم‌افزار SPSS استفاده شد. خلاصه جلسات برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر (۱۹۸۳) در جدول ۱ آمده است.

پرسشنامه پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی^۱ (SSRS): تنها ابزار گردآوری در مطالعه حاضر، پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی گرشام و الیوت (۱۹۹۰) بود. این پرسشنامه در سطح پیش‌دستانی دارای سه فرم معلم، والد و دانش‌آموزان است. فرم والد SSRS، شامل ۵۵ گویه است که ۲ مقیاس مهارت‌های اجتماعی (۳۷ گویه) و مشکلات رفتاری (۱۸ گویه) را اندازه‌گیری می‌کند. مقیاس مهارت‌های اجتماعی شامل چهار خرده مقیاس (همیاری، جرأت‌ورزی، مسئولیت‌پذیری، خویش‌داری یا خودمهارگری) و مقیاس مشکلات رفتاری شامل ۳ خرده مقیاس (مشکلات درونی شده، مشکلات برونی شده و بیش‌فعالی) است. لازم به ذکر است که در این پژوهش، فرم والدین و ۱۸ گویه مقیاس مشکلات رفتاری این پرسشنامه، مورد استفاده قرار گرفت. نمره‌گذاری این ابزار به این صورت است که والد بر اساس فراوانی عمل کودک و اهمیت آن، گویه‌ها را نمره‌گذاری می‌کنند. رتبه‌گذاری فراوانی، بر این اساس که رفتار اجتماعی مورد نظر به چه میزان روی می‌دهد، با مقیاس ۳ درجه‌ای (هرگز = ۰، گاهی اوقات = ۱، اغلب = ۲) نمره‌گذاری می‌شود. همچنین از والد خواسته می‌شود اهمیت رفتارها را نیز بر حسب مقیاس ۳ درجه‌ای (مهم نیست = ۰، مهم است = ۱، خیلی مهم است = ۲) رتبه‌گذاری کند و با جمع نمرات تشکیل دهنده هر

جدول ۱. خلاصه جلسات برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر (۱۹۸۳)

جلسات	محتوای جلسات
اول	آشنایی با عناصر برنامه (مربی، شرکت‌کنندگان و چارچوب برنامه).
دوم	پرداختن به مفهوم ارتباط (تعریف، روش‌های برقراری ارتباط و کارکردهای آن)، جمع‌بندی ارتباط و آشنایی با مهارت‌های مربوط به کلاس درس.
سوم	مهارت‌های مربوط به کلاس درس، پرداختن به مهارت گوش دادن (تعریف، تفاوت بین گوش دادن و شنیدن، آشنایی با دومقوله مهارت‌های توجه و پیگیری به عنوان دو بخش از مهارت‌های گوش دادن فعال).
چهارم	ادامه مهارت‌های مربوط به کلاس درس؛ پرداختن به مهارت اطاعت از دستورات معلم (تعریف، تشریح منطق زیربنایی ارائه دستور از جانب معلم، بحث پیرامون لزوم پیروی از دستورات شفاهی و کتبی معلم).
پنجم	ادامه مهارت‌های مربوط به کلاس درس؛ پرداختن به مهارت ارائه بهترین کار (تعریف، بحث پیرامون پیروی از دستورالعمل معلم و پاکیزه نوشتن، شناسایی موارد مثبت و منفی مؤثر بر ارائه بهترین کار).
ششم	ادامه مهارت مربوط به کلاس درس؛ پرداختن به مهارت پیروی از مقررات کلاس درس (تعریف، شناسایی قوانین کلاس درس، بحث پیرامون منطق زیربنایی لزوم اجرای قوانین کلاس درس، بحث پیرامون مواردی که منجر به رعایت قوانین می‌شود و همچنین مواردی که باعث ضعف واخلال در اجرای قوانین کلاس درس می‌شود، پرداختن به پسخوراند رعایت و عدم رعایت مقررات کلاس). جمع‌بندی مهارت‌های مربوط به کلاس درس و آشنایی کلی با مهارت‌های اساسی برقراری تعامل.
هفتم	مهارت‌های اساسی برقراری تعامل، پرداختن به مهارت ارتباط غیرکلامی (تعریف ارتباط غیرکلامی و کارکردهای آن، پرداختن به مؤلفه‌های ارتباط غیرکلامی، آشنایی با زبان بدن و توانا شدن در تفسیر آن).

¹. Social Skills Rating System

جلسات	محتوای جلسات
هشتم	ادامه مهارت‌های اساسی برقراری تعامل: پرداختن به مهارت‌های مکالمه (آشنایی و بحث پیرامون مهارت‌های گوش دادن، مهارت‌های پاسخ دادن، توانایی ادامه مکالمه و رعایت نوبت). جمع‌بندی مهارت‌های برقراری تعامل و آشنایی با مهارت‌های اساسی مربوط به همراهی با دیگران.
نهم	پرداختن به مهارت‌های سازش با دیگران (تعریف مفهوم سازش و کارکردهای آن، تشریح منطق زیربنایی لزوم انتخاب دقیق کلمات و جملات در برقراری یک ارتباط مطلوب، بحث پیرامون دلایل پیروی از مقررات، بحث پیرامون شیوه‌های صحیح لمس کردن (لمس اجتماعی و لمس دوستانه) و پیام‌های آن. جمع‌بندی مهارت‌های همراهی با دیگران و سپس آشنایی کلی با مهارت‌های دوست‌یابی.
دهم	مهارت‌های دوست‌یابی؛ تعریف مفهوم دوست‌یابی و محاسن آن، تشریح منطق زیربنایی لزوم ظاهر آراسته، لبخند زدن، تعریف و تمجید کردن، پیشقدم شدن در دوستی. جمع‌بندی مهارت‌های دوست‌یابی و سپس آشنایی کلی با مهارت‌های مقابله‌ای.
یازدهم	بحث پیرامون مهارت‌های مقابله‌ای، تعریف و کارکردهای آن، تشریح منطق زیربنایی مهارت‌های مقابله‌ای، جلوگیری از پامال شدن حقوق خود و بیان آزادانه مواضع خود در روابط بین‌فردی، معرفی روش‌های متفاوت مقابله‌ای. جمع‌بندی مهارت‌های مقابله‌ای.

محتوایی پرتکل تدوین شده؛ پس از بررسی اولیه محتوای آن توسط ۱۵ نفر از صاحب‌نظران آموزش در دوره پیش‌دبستانی و تعلیم و تربیت، اصلاحات لازم انجام و محتواهای پیشنهاد شده به پروتکل اضافه شد و پس از تدوین بسته آموزشی نهایی؛ فرم نظر سنجی به ده نفر از متخصصان و خبرگان ارائه شد که از هشت نفر از آن‌ها، پاسخ نظر سنجی دریافت شد. بر اساس نتایج به دست آمده، شاخص روایی محتوایی (CVI= ۰/۸۷) به دست آمد. جدول شماره ۲ خلاصه تکالیف و نمایش‌های مربوط به بسته آموزشی مبتنی بر نمایش عروسکی را نشان می‌دهد.

بسته آموزشی رشد مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی: برای تدوین پروتکل مبتنی بر نمایش عروسکی از رویکرد شناختی-اجتماعی و تئوری نظریه ذهن استفاده شد. برای این منظور بازی‌ها و تکالیف برای شناخت احساسات و هیجانات، ابراز هیجان‌ها، درک دیدگاه دیگران و شناخت احساسات و هیجانات دیگران در موقعیت‌ها مختلف از منابع مربوطه مانند جیانکومو و همکاران (۲۰۲۲) خیراله‌بیاتانی و همکاران (۱۳۹۹) و استیرمن و همکاران (۱۹۹۶) تدوین و با کمک یک تیم تخصصی تئاتر کودکان بررسی و مورد ارزیابی و نقد قرار گرفتند. برای بررسی روایی

جدول ۲. خلاصه بسته آموزشی مبتنی بر نمایش عروسکی

جلسات	محتوای و تکالیف جلسات
اول	اهداف نمایش: کاهش اضطراب اجتماعی بازی بادکنک: به عنوان یخ‌شکن برای برقراری ارتباط با کودک
دوم	اهداف نمایش: درک احساسات سایر کودکان و بزرگترها صورتک‌ها: تشخیص و برچسب زدن بر روی هیجانات
سوم	اهداف نمایش: رشد روابط اجتماعی اهداف نمایش: رشد تاب‌آوری و صبر کردن بازار: افزایش سطح تحمل
چهارم	اهداف نمایش: بیان احساسات به صورت تصویری اهداف نمایش: شناخت حالات احساسی کودک در موقعیت‌های مختلف ترسیم احساسات: شناخت هیجانات و احساسات آنا و سالی:
پنجم	اهداف نمایش: درک دیدگاه دیگران در موقعیت‌های اجتماعی اهداف نمایش: درک باور و نیت رفتار دیگران در موقعیت‌های مختلف
ششم	اهداف نمایش: آشنایی با اصول اولیه شروع ارتباط با والدین من در خانواده "ایفای نقش پدر، مادر و فرزند": شناخت وضعیت کودک در خانواده و آگاهی او از اصول و قوانین خانواده
هفتم	اهداف نمایش: چگونگی برقراری ارتباط با معلم من در کلاس "ایفای نقش معلم و شاگرد": شناخت وضعیت کودک و آگاهی او از کلاس و قوانین آن

جلسات	محتوای و تکالیف جلسات
هشتم	اصول اولیه ارتباط در کلاس درس (ادب آموزش) چگونگی بیان درخواست از معلم اهداف نمایش: آشنایی با مفاهیم میهمان و میزبان من در مهمانی "ایفای نقش میزبان و مهمان": شناخت وضعیت کودک و آگاهی او از مهمانی و آداب آن چگونگی ورود به یک جمع در میهمانی‌ها آداب سر سفره و پذیرایی اهداف نمایش: تقویت احساس مثبت به قانون و نیاز همه به قانون
نهم	با هم حرف بزنیم، قطار بازی "ایفای نقش و نمایش: آشنایی با مفهوم نظم از طریق بازی آشنایی با مجازات و پیامدهای ناشی از عدم رعایت قانون و نظم اهداف نمایش: تأخیر در کامیابی و رسیدن به نقطه نظر جمعی
دهم	قرمز، صف دستشویی، جنگ "ایفای نقش و نمایش: آشنایی با مفاهیم جبران و جریمه و صلح پذیرش عواقب ناشی از عدم رعایت قانون و نظم

یافته‌ها

پیش‌آزمون و پس‌آزمون ابعاد مشکلات رفتاری در گروه‌های آزمایش و گواه را نشان می‌دهد. نتایج جدول ۴ بررسی مفروضه آماری نرمال بودن در گروه‌های آزمایش و گواه را در متغیرهای پژوهش حاضر را نشان می‌دهد.

در مجموع ۶۰ نفر کودک دوره پیش‌دبستانی در پژوهش حاضر شرکت کردند. جدول ۳ شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) نمرات

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون ابعاد مشکلات رفتاری

متغیر	گروه	گروه نمایش عروسکی		گروه برنامه‌والکر		گواه
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	
اختلالات درونی شده	پیش‌آزمون	۱۲/۰۵	۲/۴۹	۱۱/۹۰	۳/۶۷	۴/۱۷
	پس‌آزمون	۹/۴۵	۲/۸۸	۸/۰۴	۲/۶۱	۳/۹۶
اختلالات بیرونی شده	پیش‌آزمون	۱۰/۰۵	۳/۰۲	۱۱/۲۰	۳/۱۷	۴/۱۴
	پس‌آزمون	۸/۹۷	۲/۳۵	۸/۱۲	۲/۵۹	۳/۰۷
بیش‌فعالی	پیش‌آزمون	۹/۵۷	۳/۲۷	۹/۷۰	۲/۹۲	۳/۱۱
	پس‌آزمون	۷/۲۴	۲/۶۸	۷/۵۶	۲/۸۴	۳/۷۰

جدول ۴. نتایج بررسی مفروضه آماری نرمال بودن در گروه‌های آزمایش و گواه در متغیرهای پژوهش

متغیر	گروه	گروه نمایش عروسکی		گروه برنامه‌والکر		P valu	F
		P valu	Z	P valu	F		
اختلالات درونی شده	برنامه‌والکر		۰/۵۹		P>۰/۰۵		
	نمایش عروسکی		۰/۲۷		P>۰/۰۵		۱/۵۷
	گواه		۱/۱۲		P>۰/۰۵		
اختلالات بیرونی شده	برنامه‌والکر		۱/۲۲		P>۰/۰۵		
	نمایش عروسکی		۰/۶۵		P>۰/۰۵		۰/۹۴
	گواه		۰/۹۷		P>۰/۰۵		
بیش‌فعالی	برنامه‌والکر		۰/۹۲		P>۰/۰۵		
	نمایش عروسکی		۰/۹۴		P>۰/۰۵		۱/۰۲
	گواه		۰/۶۷		P>۰/۰۵		

پیش‌آزمون و گروه‌ها در متغیرهای درونی شده ($F=1/57$)، بیرونی شده ($F=0/94$) و بیش‌فعالی ($F=1/02$)، معنی‌دار نیست ($P>0/05$). با توجه به نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که بردارهای متقابل معنی‌دار نبوده و نتیجه این که ضرایب رگرسیون گروه‌ها می‌تواند مساوی باشد.

جهت بررسی اثر مداخله، تحلیل کوواریانس چند متغیره (MANCOVA) روی نمرات پس‌آزمون با مقایسه پیش‌آزمون‌ها انجام گرفت. جدول ۵ نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری را روی نمرات پس‌آزمون متغیرهای پژوهش با مقایسه پیش‌آزمون‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۵. خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای مقایسه پس‌آزمون‌های متغیرهای پژوهش در گروه‌های آزمایش و گواه

اثر	ارزش	F	df فرضیه	df خطا	سطح معناداری
پیلایی	۰/۳۱	۳/۸۴	۴	۸۰	$p<0/05$

در متن مانکووا روی متغیرهای وابسته انجام شد. جدول ۶ نتایج تحلیل کوواریانس در متن مانکووا را برای مقایسه پس‌آزمون‌های متغیر وابسته را با مقایسه پیش‌آزمون‌ها، در گروه‌های آزمایش و گواه نشان می‌دهد.

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بین گروه‌های آزمایش و گواه با توجه به اثر پیلایی (۳/۸۴) از لحاظ حداقل یکی از متغیرهای وابسته تفاوت معنی‌داری وجود دارد. برای بررسی نقطه تفاوت، تحلیل کوواریانس‌های

جدول ۶. نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در متن مانکووا برای مقایسه پس‌آزمون‌ها با مقایسه پیش‌آزمون‌ها در گروه‌های آزمایش و گواه

اثر	متغیر وابسته	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	ضریب ایثا
گروه	دورنی شده	۲	۲۸۲۲/۷۴	۱۲/۰۹	۰/۰۱	۰/۵۴
	بیرونی شده	۲	۸۱۲۲/۸۰	۹/۵۷	۰/۰۱	۰/۴۶
	بیش‌فعالی	۲	۱۴۷۲/۶۹	۱۴/۷۲	۰/۰۱	۰/۴۹

است. اما در متغیر اختلالات بیرونی شده اثربخشی آموزشی مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی از گروه گواه بیشتر بود اما با گروه مداخله آموزش مبتنی بر روش والکر تفاوت معنی‌داری ندارد. در متغیر بیش‌فعالی نیز تفاوت معنی‌داری بین مداخله با روش نمایش عروسکی و روش آموزش به شیوه والکر مشاهده شده است.

نتایج به دست آمده در جدول ۶ نشان می‌دهند که تحلیل کوواریانس در متغیرهای اختلالات درونی شده ($F=12/09$ و $P=0/01$)؛ اختلالات بیرونی شده ($F=9/57$ و $P=0/01$) و بیش‌فعالی ($F=14/72$ و $P=0/01$) معنی‌دار می‌باشد. با توجه به نتیجه به دست آمده می‌توان گفت که در گروه‌های آزمایش، تغییر معنی‌داری در کاهش نمرات متغیرهای وابسته در پس‌آزمون نسبت به گروه گواه تحت تأثیر مداخله‌ها به وجود آمده است. جهت بررسی دقیق‌تر از یک آزمون تعقیبی برای مقایسه پس‌آزمون گروه‌های مختلف در متغیر وابسته اجرا شد که نتایج آن در جدول ۷ ارائه شده است.

نتایج آزمون تعقیبی در جدول ۷ نشان می‌دهد در متغیر اختلالات درونی شده، اثربخشی گروه آموزشی مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی نسبت به گروه آموزش روش والکر و گروه گواه بیشتر بوده

جدول ۷. نتایج آزمون تعقیبی برای مقایسه اثربخشی در گروه‌های آزمایش و گواه

متغیر	گروه مقایسه	میانگین تفاوت	خطای استاندارد	سطح معنی‌داری
درونی‌شده	نمایش عروسکی	۲/۴-	۰/۵۷	P<۰/۰۵
	روش والکر	۵/۲-	۰/۵۵	P<۰/۰۵
بیرونی‌شده	روش والکر	۲/۵-	۰/۵۵	P<۰/۰۵
	نمایش عروسکی	۱/۰۱-	۰/۵۷	P>۰/۰۵
پیش‌فعالی	روش والکر	۲/۸-	۰/۵۵	P<۰/۰۵
	نمایش عروسکی	۲/۶-	۰/۵۵	P<۰/۰۵
روش والکر	روش والکر	۲/۳۲-	۰/۵۷	P<۰/۰۵
	نمایش عروسکی	۳/۱۴-	۰/۵۵	P<۰/۰۵
روش والکر	روش والکر	۲/۶-	۰/۵۵	P<۰/۰۵

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی و برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی والکر بر مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی انجام شد.

نتایج به دست آمده نشان داد ضمن این که هر دو روش مداخله‌ای در کاهش مشکلات رفتاری مؤثر بوده‌اند اما در مقایسه آن‌ها، میزان اثربخشی دو مداخله روی مشکلات درونی‌شده و پیش‌فعالی معنی‌دار بوده است در حالی که روی مشکلات بیرونی‌شده، میزان اثربخشی تفاوت معنی‌داری نداشته است. با توجه به میانگین نمرات در گروه‌های مداخله، می‌توان گفت میزان اثربخشی مداخله در گروه آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی بیشتر بوده است. شواهد نشان می‌دهد مداخلات اولیه (برای مثال در دوره پیش‌دبستانی) در جهت آموزش مهارت‌های اجتماعی می‌تواند به روابط بین‌فردی مثبت و جلوگیری از مشکلات رفتاری و سایر عواقب مخرب بزرگسالی منجر شود (ترسی و ماتسوکا، ۲۰۲۰). از طرف دیگر، شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد مهارت‌های اجتماعی عمدتاً از طریق مداخلات مبتنی بر هنر و بازی و کمتر از طریق برنامه‌ها و فرآیندهای شناختی توسعه می‌یابد (کوکانویچ و اوپیک، ۲۰۱۴). نمایش عروسکی برای کودکان، فرصت‌هایی را فراهم می‌آورد که دامنه گسترده‌ای از مفاهیم، معلومات، مهارت‌ها و موقعیت‌ها را برای اولین بار تجربه و درک کند و فرصت مواجهه به مفاهیمی را فراهم می‌سازد که قبلاً تجربه نشده‌اند. همچنین فرصت‌های مناسبی برای تمرین و تکرار تجربه‌های گذشته (فرآیند شبیه‌سازی) فراهم می‌آورد و به عنوان مشوقی برای تحکیم و تقویت یادگیری و آموزش عمل می‌کند (نورگیانتورو، ۲۰۱۱). هنر نمایش

عروسکی نقش بسیار سودمندی در آموزش کودکان با علایق، توانایی‌ها و استعداد‌های گوناگون ایفا می‌کند که کمتر فعالیت آموزشی قادر به انجام آن است. از دیگر کاربردهای آن، رشد مهارت‌های کلامی و اجتماعی است. جذابیت فعالیت‌های عروسکی و اجرای نمایش، موضوع و انگیزه قابل توجهی برای صحبت کردن کودکان با دیگران فراهم می‌کند.

در مقایسه با روش والکر که صرفاً با روش سخنرانی انجام می‌شود مهارت‌آموزی از طریق نمایش عروسکی برای کودکان، فرصت‌هایی فراهم می‌آورد که دامنه گسترده‌ای از مفاهیم، معلومات، مهارت‌ها و موقعیت‌ها را برای اولین بار تجربه و درک کند. از دیگر کاربردهای آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی، رشد مهارت‌های زبانی کودکان است. جذابیت فعالیت‌های عروسکی و اجزای نمایش، موضوع و انگیزه قابل توجهی برای صحبت کردن کودکان فراهم می‌سازد، ادامه توسعه مهارت‌های زبانی با کمک نمایش عروسکی از این هم پیش‌تر می‌رود. از لحظه‌ای که کودک شروع به ساختن عروسک خود می‌کند، فرصت‌های رشد زبان پدیدار می‌شوند. همچنین تأکید بر جنبه‌های شفاهی زبان در آموزش با نمایش عروسکی بیشتر است. این جنبه حداقل درک و به کار گرفته شده است. فعالیت عروسکی برای بالا بردن مهارت خواندن نیز فایده‌هایی دارد. نیاز و میل به خواندن که در اثر انگیزه فعالیت عروسکی در کودکان به وجود می‌آید، توجه او را از نگرانی یادگیری خواندن به چیزهای دیگر معطوف می‌کند و عمل با اضطراب خواندن را برای او به یک فعالیت خوشایند بدل می‌سازد (کورل؛ ترجمه اسماعیلی، ۱۳۹۵).

به طور کلی یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد استفاده از آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی برای بهبود مهارت‌های

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته روانشناسی تربیتی در دانشگاه علامه طباطبائی تهران است. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی مانند محفوظ ماندن اطلاعات شرکت‌کنندگان و حق انصراف در تمام فرآیند پژوهش رعایت شده است. همچنین تمامی والدین شرکت‌کنندگان با تکمیل فرم رضایت‌نامه و به صورت کاملاً آگاهانه در پژوهش حاضر شرکت کردند.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی انجام گرفته است. **نقش هر یک از نویسندگان:** نویسنده اول این مقاله به عنوان پژوهشگر اصلی، نویسنده دوم و سوم به عنوان استاد راهنما و نویسندگان چهارم و پنجم نیز به عنوان استاد مشاور در این پژوهش نقش داشتند.

تضاد منافع: نویسندگان هیچ تضاد منافی در رابطه با این پژوهش اعلام نمی‌نمایند.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از تمام شرکت‌کنندگان در مطالعه حاضر که در اجرای این پژوهش ما را یاری کردند، قدردانی می‌شود.

ارتباطی و کاهش مشکلات رفتاری مؤثرتر از روش والکر است. این یافته بیانگر این است که باید به آموزش‌های عینی در بهبود توانایی‌های هیجانی و عاطفی کودکان بیشتر توجه کرد. مانند سایر مطالعات مربوط به این حوزه، پژوهش حاضر نیز محدودیت‌هایی داشت که از جمله آن می‌توان به احتمال سوگیری والدین در گزارش علائم رفتاری فرزندان‌شان اشاره کرد که اعتبار درونی پژوهش را تهدید می‌کند. همچنین عدم دقت و تمرکز برخی کودکان در هنگام اجرای نمایش عروسکی، محدودیت‌هایی برای اجرای برنامه ایجاد کرد. بر اساس یافته‌های مستخرج از پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود از بسته آموزشی مؤثرتر در این پژوهش (آموزش مهارت‌های اجتماعی مبتنی بر نمایش عروسکی) در مطالعات مشابه استفاده شود تا اثربخشی آن در مورد سایر مشکلات کودکان بررسی شود. همچنین از جنبه کاربردی نیز پیشنهاد می‌شود بسته آموزشی مبتنی بر نمایش عروسکی در برنامه آموزشی کودکان دوره پیش‌دبستانی قرار داده شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

منابع

حسینی، معصومه؛ عبادی، منیره و فارسی، زهرا (۱۳۹۶). بررسی تأثیر برنامه انگیزشی اخلاق بر حساسیت اخلاقی پرستاران بیمارستان‌های نظامی. *علوم مراقبتی نظامی*، ۴ (۴)، ۲۴۹-۲۵۷.

<https://doi.org/10.29252/mcs.4.4.249>

حسین خانزاده فیروزجاه، عباسعلی (۱۳۹۳). آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان و نوجوانان. تهران: انتشارات رشد فرهنگ.

خیراله بیاتینانی، غلامرضا؛ حافظی، فریبا؛ عسگری، پرویز و نادری فرح (۱۳۹۹). اثربخشی بازی درمانی شناختی رفتاری و آموزش نظریه ذهن بر انعطاف‌پذیری شناختی در دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های خاص یادگیری با و بدون همبودی اختلال نقص توجه/ بیش‌فعالی. *تازه‌های علوم شناختی*. ۲۲ (۳)، ۲۴-۳۶.

<https://doi.org/10.30699/icss.22.3.24>

رستمی، رضا، فراهانی، سمانه و دهقانی آرانی، فاطمه (۱۳۹۹). مقایسه مشکلات درونی‌سازی و برونی‌سازی در دو زیرگروه بی‌توجه و مرکب اختلال نارسانای توجه/ بیش‌فعالی. *مجله علوم روانشناختی*، ۱۹ (۹۶)، ۱۵۷۴-۱۵۵۶.

<http://psychologicalscience.ir/article-1-803-fa.html>

شهم، سیما (۱۳۷۷). بررسی روائی-پایایی مقیاس روش درجه‌بندی مهارت اجتماعی در گروهی از کودکان دبستانی شیراز. *دست‌آوردهای روانشناختی*، ۵ (۲)، ۱۷-۳۸.

<https://doi.org/10.22055/psy.1998.16433>

کورل، کورل، دیوید (۱۳۹۵). نمایش چیست؟. ترجمه داریوش اسماعیلی. نشریه کتاب ماه، ۲۱.

ویسی، نصرالله؛ ارجمندنیا، علی‌اکبر؛ وکیلی، سمیرا و غلامعلی لواسانی، مسعود (۱۴۰۰). مقایسه اثربخشی آموزش راهبردهای خودتنظیمی هیجانی و والدگری بارکلی بر بهبود شایستگی اجتماعی، عملکرد تحصیلی و کاهش مشکلات رفتاری دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری با همبودی کمبود توجه/ فزون‌کنشی. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۰ (۱۰۱)، ۱۹۸-۱۸۷.

<http://psychologicalscience.ir/article-1-1058-fa.html>

Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills, problem behaviours and academic competence of Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1175-1179. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.256>

Campbell-Whately, G. D. (2008). Teaching students about their disabilities: Increasing self-determination skills and self-concept. *International Journal of Special Education*, 23(2), 137-144. <https://www.researchgate.net/publication/234562347>

Chiou, V. (2016). The promotion of mental health among preschoolers aged 4-6 years old: The implementation of I Can Problem Solve Program in Greek kindergarten schools (Unpublished doctoral dissertation). Department of Pre-school Education and Educational Design, University of the Aegean, Rhodes, Greece.

Correll, D (2015). *What is the show?* Translated by Dariush Esmaeili. The book of the month, 21. [Persian]

Danforth, J. S., Harvey, E., Ulaszek, W. R., & McKee, T. E. (2006). The outcome of group parent training for families of children with attention-deficit hyperactivity disorder and defiant/aggressive behavior. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 37(3), 188-205. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2005.05.009>

DiPrete, T. A., & Jennings, J. L. (2012). Social and behavioral skills and the gender gap in early educational achievement. *Social Science Research*, 41(1), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2011.09.001>

Domitrovich, C. E., Cortes, R. C., & Greenberg, M. T. (2007). Improving young children's social and emotional competence: A randomized trial of the preschool "PATHS" curriculum. *The Journal of primary prevention*, 28, 67-91. <https://doi.org/10.1007/s10935-007-0081-0>

Giangiaco, E., Visaggi, M. C., Aceti, F., Giacchetti, N., Martucci, M., Giovannone, F., ... & Sogos, C. (2022). Early Neuro-Psychomotor Therapy Intervention for Theory of Mind and Emotion Recognition in Neurodevelopmental Disorders: A Pilot Study. *Children*, 9(8), 1142. <https://doi.org/10.3390/children9081142>

Gomes, R. M. S., & Pereira, A. S. (2014). Influence of age and gender in acquiring social skills in Portuguese

- preschool education. *Psychology*, 5(2), 99-103. <https://doi.org/10.4236/psych.2014.52015>
- Gresham, F. M., & Elliot, S. N. (1990). *Social skills rating system. PsycTESTS Dataset*.
- Hosseini Khanzadeh Firozjah, A (2014). *Teaching social skills to children and teenagers*. Tehran: Roshd Farhang Publications. [Persian]
- Hoseini, M., Ebadi, M., & Farsi, Z. (2018). The effect of moral motivation training on moral sensitivity in the nurses of Military Hospitals. *Military Caring Sciences Journal*, 4(4), 249-257. [Persian] <https://doi.org/10.29252/mcs.4.4.249>
- Kavale, K. A., & Mostert, M. P. (2004). Social skills interventions for individuals with learning disabilities. *Learning disability quarterly*, 27(1), 31-43. <https://doi.org/10.2307/1593630>
- Kheiroolah Bayatiani G, Hafezi F, Asgari P, Naderi F. (2020). Comparison of the effectiveness of cognitive-behavioral play therapy and theory of mind training on cognitive flexibility of students with specific learning disabilities and comorbidity with attention-deficit/hyperactivity disorder as a moderator. *Advances in Cognitive Sciences*, 22 (3), 24-36. [Persian] <https://doi.org/10.30699/icss.22.3.24>
- Kokanović, T., & Opić, S. (2018). Prevalence of Aggressive and Prosocial Behavior of Preschool Children in Relation to Family Structure. *Croatian Journal Educational/Hrvatski Casopis za Odgoj I Obrazovanje*, 20. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3064>
- Langeveld, J. H., Gundersen, K. K., & Svartdal, F. (2012). Social competence as a mediating factor in reduction of behavioral problems. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 56(4), 381-399. <https://doi.org/10.1080/00313831.2011.594614>
- Loukatari, P., Matsouka, O., Grammatikopoulos, V., & Albanidis, E. (2014). Impact of Intervention programmes on kindergarten children's social skills: Theoretical framework and literature review. *Journal Educational Circle*, 2(2), 57-71. <https://journal.educircle.gr/images/teuxos/2014/teuxos2/4.pdf>
- Maguire, L. K., Niens, U., McCann, M., & Connolly, P. (2016). Emotional development among early school-age children: Gender differences in the role of problem behaviours. *Educational psychology*, 36(8), 1408-1428. <https://doi.org/10.1080/01443410.2015.1034090>
- Merrell, K. W. (2008). Behavioral, social and emotional assessment of children and adolescents. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Merrell, K. W., & Gimpel, G. A. (2014). Social skills of children and adolescents: Conceptualization, assessment, treatment. New York, NY: Psychology Press.
- Nurgiyantoro, B. (2011). Wayang dan pengembangan karakter bangsa. *Jurnal Pendidikan Karakter*, 1(1). <https://doi.org/10.21831/jpk.v1i1.1314>
- Poulou, M. S. (2015). Emotional and behavioural difficulties in preschool. *Journal of child and family studies*, 24, 225-236. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9828-9>
- Rostami, R., & Dehghani Arani, F. (2021). Comparison of internalizing and externalizing problems in inattentive and combined subtypes of attention deficit/hyperactivity disorder. *Journal of psychological science*, 19(96), 1547-1556. [Persian] <http://psychologicalscience.ir/article-1-803-fa.html>
- Shahim, S. (1998). A Study of Validity/Reliability of Social Skill Rating Scale in a Group of Children in Shiraz Elementary Schools. *Psychological Achievements*, 5(2), 17-38. [Persian] <https://doi.org/10.22055/psy.1998.16433>
- Sparris, D., Kyriakou, C., Derri, V., & Kouli, O. (2016). Social behaviors of pre-school children during in- and out-of-class play: similarities and differences. *Exercise & Society Journal of Sports Science*, 57, 37-47. <https://doi.org/10.1177/1359104596012006>
- Sterneman, P., Jackson, S., Pelzer, H., & Muris, P. (1996). Children with social handicaps: An intervention programme using a theory of mind approach. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 1(2), 251-263. <https://doi.org/10.1177/1359104596012006>
- Tersi, M., & Matsouka, O. (2020). Improving social skills through structured playfulness program in preschool children. *International Journal of Instruction*, 13(3), 259-274. <https://doi.org/10.29333/iji.2020.13318a>
- Toivanen, T., Malkamäki, R., Ilvonen, J., & Ruismäki, H. (2015). The classroom climate in drama lessons taught by teacher trainees. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 171, 1135-1141. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.220>
- ValÅs, H. (1999). Students with learning disabilities and low-achieving students: Peer acceptance, loneliness, self-esteem, and depression. *Social psychology of education*, 3(3), 173-192. <https://doi.org/10.1023/A:1009626828789>

- Van Schoiack-Edstrom, L., Frey, K. S., & Beland, K. (2002). Changing adolescents' attitudes about relational and physical aggression: An early evaluation of a school-based intervention. *School Psychology Review*, 31(2), 201-216. <https://doi.org/10.1080/02796015.2002.12086151>
- Veisiy N, Arjmandnia A, Vakili S, Gholamali Lavasani M. (2021). Comparison of the effectiveness of training emotional self-regulation strategies and Barkley's parenting on improving social competence, academic performance and reducing behavioral problems of students with learning disabilities with comorbidity of attention deficit / hyperactivity disorder. *Journal of Psychological Science*, 20(101), 787-798. [Persian] <http://psychologicalscience.ir/article-1-1058-fa.html>
- Walker, H. M., McConnell, S., Walker, J. L., Clarke, J. Y., Todis, B., Cohen, G., & Rankin, R. (1983). Initial analysis of the accepts curriculum: Efficacy of instructional and behavior management procedures for improving the social adjustment of handicapped children. *Analysis and Intervention in Developmental Disabilities*, 3(1), 105-127. [https://doi.org/10.1016/0270-4684\(83\)90029-0](https://doi.org/10.1016/0270-4684(83)90029-0)
- Walker, H., Todis, B., Holmes, D., & Horton, G. (1988). *The Walker Social Skills Curriculum: Adolescent curriculum for communication and effective social skills (ACCESS)*. Austin, TX: Pro-ed.
- Whitcomb, S. (2013). *Behavioral, social, and emotional assessment of children and adolescents*. Routledge.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی